

מראי מקומות - יומא

לג:

א. אמר רבא שמע מיניה מדריש לקיש עבורי דרעא אטוטפתא אסור

פירש רש"י, שאסור להניח התפילין של ראש לפני השל יד שהרי הוא פוגע בזרוע תחלה. והקשו התוספות שבגמרא במנחות (ל) כתוב שצריך להקדים את התפילין של יד, משום שכתוב 'וקשרתם לאות על ירך', ואחרי זה כתוב 'והיו לטוטפות בין עיניך' ולא בגלל אין מעבירין על המצוות. וביארו, שרבא בא לומר שכשמניחים את התפילין בתיק, שלא יניח את השל יד ואחר כך את השל ראש, כיון שכשיבא למחר להניח התפילין יפגע בשל ראש תחילה, ויצטרך להעביר על המצוות, כיון שצריך להניח את השל יד קודם. והתוספות רי"ד פירש כרש"י, וכתב שרבא העדיף ללמוד את הדין הזה מסברת אין מעבירים על המצוות, מללמוד את זה מסדר הפסוקים, כי יתכן שהתורה לא הקפידה על ההנחה כפי הסדר שכתוב בתורה.

והשיח יצחק כתב, שמהסדר של הפסוק אין ראיה אלא שלכתחילה צריך להניח את התפילין בסדר הזה, אבל אם הניח של ראש תחלה, אולי אין בזה איסור, אבל בדברי רבא נאמר שיש בזה איסור, ומי שעבר והניח של ראש לפני של יד עליו לחלוץ את של ראש ולחזור ולהניח כסדר. וכן כתב בשו"ת רדב"ז (חלק ו', סי' אלף קמ"ב), עיין שם עוד.

ובהערות להגרי"ש הביא מחלוקת הפוסקים בדין זה, כשמניח השל ראש תחלה, האם צריך לסלקו ולהניח השל יד תחלה, וכתב שהסברא שצריך לסלקו היא מצד האיסור שנעשה בזה שהעביר על המצוה, ואפילו שאי אפשר להשיב את מה שכבר נעשה, מכל מקום לא רצו חכמים להשאיר ולהשריש את האיסור, וכיון שנעשה באיסור, קבעו שצריך לשנות להוריד ולהניח כסדר.

ב. והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד וכו' מאי טעמא

הקשה השיח יצחק, ששאלת הגמרא מאי טעמא אינה מובנת, שהרי זה פשוט שהטבת חמש נרות קודמת לתמיד, בגלל שבהטבת הנרות כתוב בבקר שני פעמים, ואילו בתמיד כתוב בבקר רק פעם אחת. וגם הקדמת דם תמיד לשתי נרות היא מסתברת כדי להפסיק, כמו שאומרים בסמוך. ותירץ ששאלת הגמרא היא, מדוע מפסיקים בהטבת הנרות על ידי דם התמיד, הרי כיון שבנרות כתוב שני פעמים בבקר, אם כן היה עדיף שהטבת כל הנרות תעשה קודם לתמיד, ואת ההפסקה בנרות יעשו בקטורת, וליישב הפסוקים כמו שאמרו רבנן לעיל, שבזמן הטבה תהא מקטר קטרת.

ג. למה מטיבין וחוזרים ומטיבין כדי להרגיש כל העזרה כולה שפיר

כתבו התוספות ישנים (ד"ה הניחא), שהסברא של להרגיש את כל העזרה היא סברא מדאורייתא, שאם לא כן איך מפסיקים את העבודה באמצע בגלל סברת להרגיש את העזרה. וצריך עיון מהיכן למד ריש לקיש מהתורה סברא זו (שהרי הפסוק בבית אלהים נהלך ברגש הוא פסוק מדברי קבלה).

אבל התוספות הרא"ש כתב, שמכיון שמדברנן יש סברא של להרגיש את העזרה ואת הפסוק שייך לדרוש בצורה שתתקיים ההרגשת העזרה, דורשים את הפסוק בצורה כזו [ויש לדון האם כוונתו שמכיון שיש בזה מצוה ואפשר לדרוש כך את התורה, מסתבר שרצון התורה הוא שכך נדרוש, שסדר העבודה יהיה מתאים עם הסברא הזו של הרגשת עזרה, או שכוונתו שאין ראיה שזו כוונת התורה, אלא שהתורה נתנה כח ביד חכמים לדרוש כפי הבנתם, ומה שדרשו חז"ל, זהו עצמו כוונת התורה, וכיון שיכולים אנו לדרוש את הפסוקים באופן שמתאימים עם מצוה זו של דברי קבלה, עדיף לדרוש כך].

ד. אמר ליה רבינא לרב אשי האי בבקר בבקר דעצים מי מייתר הא מיבעי ליה לגופיה וכו'

כתב התוספות הרא"ש שאין גורסים זאת, שלא מצינו שהגמרא חוזרת ושואלת שאלה שכבר תירצה לעיל. אבל בגליונות קהלות יעקב יישב את הגירסא, שהשאלה היא שנלמד ששני גזירין קודמין למערכה שניה, ולא כמו שאב"י סידר שמערכה שניה קודמת. ותירצה הגמרא שכבר דורשים מזה עליה ולא על חברתה וכו'.

ה. מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר

פירש רש"י, מנין שלא יהא דבר ניתן על מערכה גדולה קודם לאברי התמיד. וכתב המקדש דוד (י"א א'), שמשמע מדברי רש"י שכל האיסור הוא רק להקטיר על המערכה הגדולה אבל להקטיר על מערכה שניה של הקטורת אין איסור. והקשה שבגמרא בפסחים (נח) כתוב שהקטרת הבזיכין צריכה להיות קודם תמיד של בין הערבים, מהדין שעליה השלם כל הקרבנות כולם. ואם נאמר שהדין שלא להקריב לפני תמיד של שחר ולא אחרי תמיד של בין הערבים נאמר רק על הקטרה על המערכה הגדולה, הרי את השני בזיכין היו מקטירים על המערכה שניה של קטורת ואם כן אפשר יהיה להקטירם גם אחרי הקטרת התמיד, וצריך עיון.